

LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIUS

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius (toliau – Kontrolierius), kaupia, nagrinėja ir apibendrina duomenis apie Kontrolieriui žinomus akademinės etikos ir procedūrų pažeidimus, Mokslo ir studijų įstatymo ar mokslo ir studijų institucijų statutų, institucijų akademinės etikos kodeksų pažeidimus, taikytus administracinės atsakomybės atvejus, taip pat kitus duomenis, susijusius su akademinės etikos ir procedūrų laikymusi Lietuvoje.

Kontrolierius, vykdydamas jam pavestus uždavinius, visuomenei teikia atliktą analizę:

VALSTYBINIŲ AUKŠTŲJŲ MOKYKLŲ TARYBŲ SUDARYMO PAGAL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO 7, 10, 12, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 43, 44, 47, 48, 51, 55, 57, 66, 69, 70, 71, 73, 75, 95 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO ĮSTATYMĄ ANALIZĖ

Analizės laisvai prieinamos Tarnybos internetinėje svetainėje www.etika.gov.lt (žr. *Analizės*). Pažymėtina, kad be raštiško Kontrolieriaus leidimo naudoti ir platinti Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos (toliau – Tarnyba) interneto svetainėje esančią informaciją griežtai draudžiama. Gavus sutikimą, privaloma Tarnybą nurodyti kaip šaltinį.

Iškilius klausimams dėl analizės duomenų ir / ar jų (dalies) panaudojimo, kreiptis el. paštu lraepk@etika.gov.lt arba telefonu +370 706 65161.

Akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius

dr. Vigilijus Sadauskas

VALSTYBINIŲ AUKŠTŲJŲ MOKYKLŲ TARYBŲ SUDARYMO PAGAL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO 7, 10, 12, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 43, 44, 47, 48, 51, 55, 57, 66, 69, 70, 71, 73, 75, 95 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO ĮSTATYMĄ ANALIZĖ

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius (toliau – kontrolierius) 2015 m. spalio 5 d. ėmėsi analizuoti valstybinių aukštųjų mokyklų tarybų (toliau – Taryba) sudarymo pagal Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 7, 10, 12, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 43, 44, 47, 48, 51, 55, 57, 66, 69, 70, 71, 73, 75, 95 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą (Žin., 2012, Nr. 53-2639) (toliau – 2012 m. MSĮPPI) principus. Raštu buvo kreiptasi į 13 valstybinių universitetų ir 13 valstybinių kolegijų, kurių paprašyta pateikti dokumentus, patvirtinančius Tarybų sudėtį ir sudarymo tvarką.

„Konstitucinis teismas 2011 m. gruodžio 22 d. nutarime pažymėjo, kad „aukštųjų mokyklų akademinės bendruomenės savivalda sietina su *inter alia* demokratiniiais valdymo principais. Šie principai Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje laiduojamos aukštųjų mokyklų autonomijos kontekste apima *inter alia* tiesioginį akademinės bendruomenės dalyvavimą, lemiamą jos įtaką sudarant didžiausius įgaliojimus turinčią (-ias) aukštosios mokyklos valdymo instituciją (-as) <...>“. Taip pat Konstitucinis teismas konstatavo, kad „strateginius ir kitus valstybinės aukštosios mokyklos svarbiausius valdymo sprendimus turėtų priimti toks valdymo organas (taryba), kurio daugumą sudarytų tiesiogiai akademinės bendruomenės skiriami nariai ir kuri sudarant akademinės bendruomenės tiesiogiai paskirti nariai turėtų lemiamą įtaką ir priimant šio organo sprendimus <...>. <...> pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalį valstybinės aukštosios mokyklos akademinė bendruomenė tiesiogiai gali skirti 3 iš 9 arba 4 iš 11 tarybos narių (vienas tarybos narys yra studentų atstovas, du arba trys – dėstytojų ir mokslo darbuotojų atstovai). <...> Kiti 6 iš 9 arba 7 iš 11 valstybinės aukštosios mokyklos tarybos narių nėra tiesiogiai skiriami akademinės bendruomenės:

- vienas tarybos narys yra skiriamas administracijos ir kitų darbuotojų <...>;
- vieną tarybos narį skiria švietimo ir mokslo ministras kartu su aukštosios mokyklos senatu (akademinė taryba) <...>;
- kitus 4 iš 9 arba 5 iš 11 tarybos narių taip pat skiria švietimo ir mokslo ministras iš bet kurių juridinių ir fizinių asmenų pasiūlytų kandidatų, nepriklausančių aukštosios mokyklos personalui ir studentams (*inter alia* akademinėi bendruomenei) <...>“ (pabraukta – mūsų).

Vertinant sisteminiu požiūriu minėto Konstitucinio teismo nutarimo nuostatas, susijusias su akademinės bendruomenės atstovavimu Taryboje, ir jo pagrindu 2012 m. MSĮPPI 24 straipsnio 4

dalyje įtvirtintas nuostatas, pažymėtina, kad Tarybos sudėtis yra aiškiai siejama su akademinės bendruomenės atstovavimu. Minėta Konstitucinio teismo pozicija apie tiesiogiai akademinės bendruomenės narių skiriamus narius į Tarybą pabrėžia akademinės bendruomenės pasirinkimo Tarybos nario atžvilgiu svarbą. Tokiu atveju, sudarant Tarybą, svarbu, kad akademinės bendruomenės narių skyrimas į Tarybos narius būtų kilęs iš akademinės bendruomenės valios ir pasirinkimo. 2012 m. MSĮPPI pakeista 20 str. 3 dalis, dėl kurios konstitucingumo 2014 m. pasisakė Konstitucinis teismas, patvirtina ir paaiškina akademinės bendruomenės atstovavimo Taryboje svarbą. Minėto įstatymo 20 str. 3 d. nustatyta, kad „<...> kiti akademinės bendruomenės nariai <...> skiria atitinkamai ne daugiau kaip 4 arba 5 narius <...>“ (pabraukta – mūsų). Todėl pagrįstai manytina, kad galimybė patvirtinti Tarybos nariais narius, jau skirtus iš dėstytojų ir mokslo darbuotojų, turi būti grindžiama MSĮPPI pakeistoje 20 straipsnio 3 dalyje nustatytais Tarybos sudarymo principais ir nukreipta į teisėtą Tarybos sudėtį.¹

Taigi 2012 m. MSĮPPI valstybinės aukštosios mokyklos galėjo rinktis du būdus sudarant aukštosios mokyklos tarybą: 1) išrinkti naują Tarybą pagal 2012 m. MSĮPPI 20 straipsnio 3 dalį; 2) vadovautis 2012 m. MSĮPPI 24 straipsnio 4 dalimi ir patvirtinti Tarybą pagal nurodytą tvarką.

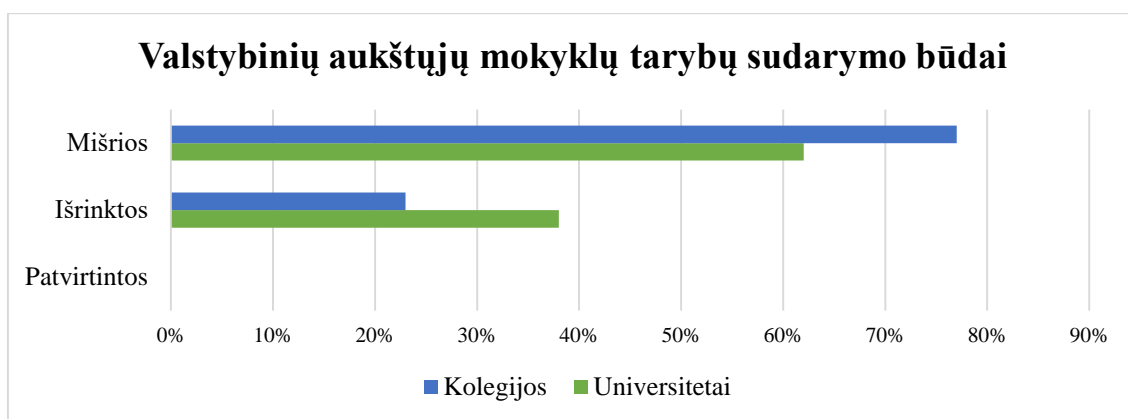
2012 m. MSĮPPI 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad „Aukštosios mokyklos tarybą sudaro 9 arba 11 narių. Aukštosios mokyklos statutas nustato tikslų tarybos narių skaičių. Vieną narį skiria studentų atstovybė savo nustatyta tvarka, jeigu jos nėra, – visuotinis studentų susirinkimas (konferencija), kiti akademinės bendruomenės nariai aukštosios mokyklos nustatyta tvarka skiria atitinkamai ne daugiau kaip 4 arba 5 narius. Senato (akademinės tarybos) nustatyta tvarka atrenkami, skiriami ir atšaukiami atitinkamai 4 arba 5 nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, iš jų vienas narys – studentų atstovybės savo nustatyta tvarka. Šie 4 arba 5 nariai atrenkami viešo konkurso būdu ir skiriami įvertinus Aukštojo mokslo tarybos atliktą kandidatų įvertinimą. Tarybos sudėtį viešai skelbia senato (akademinės tarybos) pirmininkas.“

2012 m. MSĮPPI 24 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „Senatas (akademinė taryba), nesilaikydama (nesilaikydama) šiame įstatyme nustatytos aukštosios mokyklos tarybos sudarymo tvarkos, gali patvirtinti valstybinės aukštosios mokyklos tarybos nariais narius, jau skirtus iš dėstytojų ir mokslo darbuotojų. Studentų atstovybė, jeigu jos nėra, – visuotinis studentų susirinkimas (konferencija) gali patvirtinti valstybinės aukštosios mokyklos tarybos nariu narį, jau skirtą iš studentų. Valstybinės aukštosios mokyklos tarybos nariais iš švietimo ir mokslo ministro kartu su aukštosios mokyklos senatu (akademinė taryba) pasiūlytų asmenų ir asmenų, nepriklausančių aukštosios mokyklos personalui ir studentams, senatas (akademinė taryba) gali patvirtinti atitinkamai

¹ Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus sprendimas „Dėl Lietuvos sveikatos mokslų universiteto valdymo organų veiksmų“ 2016 m. sausio 4 d. Nr. SP-1.

3 arba 4 tarybos narius, studentų atstovybė, jeigu jos nėra, – visuotinis studentų susirinkimas (konferencija) – vieną tarybos narį. Nepatvirtintų valstybinės aukštosios mokyklos tarybos narių įgaliojimai nutrūksta atitinkamai nuo senato (akademinės tarybos) ir studentų atstovybės arba visuotinio studentų susirinkimo (konferencijos) sprendimų priėmimo dėl naujos tarybos patvirtinimo. Trūkstanti valstybinės aukštosios mokyklos tarybos nariai renkami ir skiriami vadovaujantis šiuo įstatymu.“

Taikant 2012 m. MSĮPPI, tik 38 proc. visų apklaustų valstybinių aukštųjų mokyklų tinkamai įvykdė Tarybų sudarymo nuostatas. Apžvelgus visų aukštųjų mokyklų tarybų sudarymo būdus, daugiausia aukštųjų mokyklų taikė mišrų būdą, t. y. vienus narius patvirtino, o kurių trūko – išrinko. Dažniausiai aukštųjų mokyklų studentų atstovybė rinko atstovus į Tarybą. Sudarant Tarybas, 38 proc. valstybinių universitetų ir 23 proc. valstybinių kolegijų pasinaudojo tik rinkimo teise.

1 pav. Aukštųjų mokyklų tarybų sudarymo būdai

Atsižvelgiant į analizės duomenis darytinos išvados:

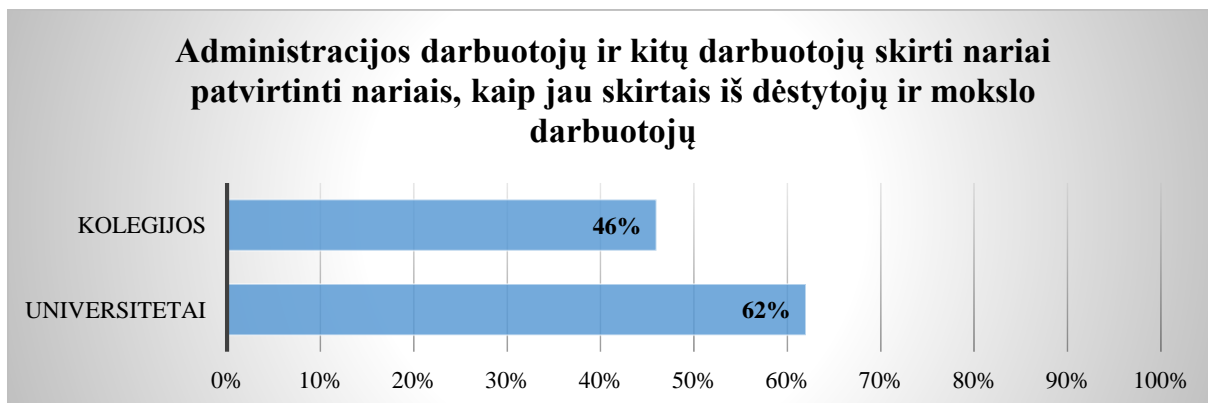
1) Senato (Akademinės tarybos) patvirtinti Tarybos nariai kaip „jau skirti iš dėstytojų ar mokslo darbuotojų“, nors, kaip nurodyta Švietimo ir mokslo ministro įsakyme dėl Tarybos sudarymo, tie nariai buvo skirti administracijos ir kitų darbuotojų;

2) Senato (Akademinės tarybos) patvirtinti Tarybos nariai kaip „skirti iš dėstytojų ar mokslo darbuotojų“, nors Tarybos nariais buvo skirti kaip asmenys, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams;

3) varijuoja Tarybų sudėčių proporcijos: narių trūksta arba yra per daug;

4) nesilaikyta 2012 m. MSĮPPI termino (iki 2012 m. gruodžio 1 d.) patvirtinti Tarybas.

Dažniausiai pasitaikė atvejų, tvirtinant Tarybos nariais kaip narius, jau skirtus iš dėstytojų ir mokslo darbuotojų, nors nariai buvo skirti iš administracijos ir kitų darbuotojų (pabraukta mūsų). Su tokia situacija susidūrė 8 valstybiniai universitetai ir 6 valstybinės kolegijos.

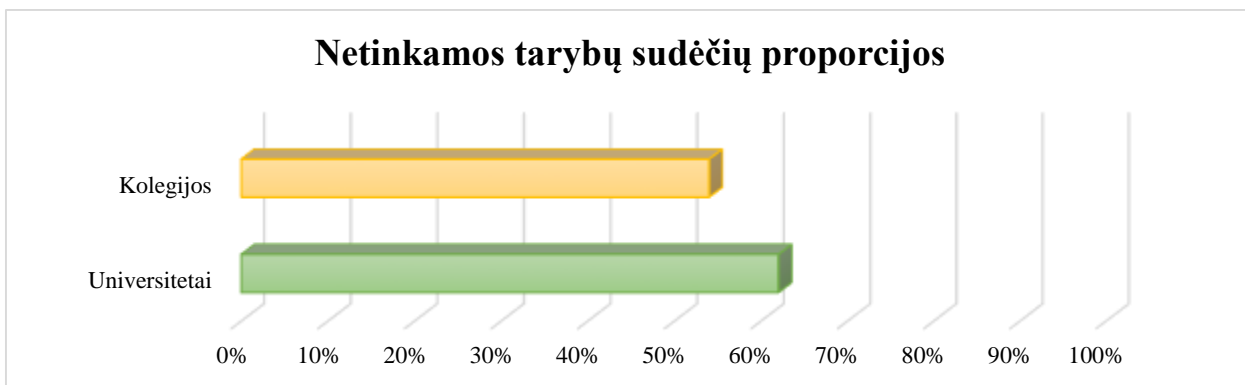
2 pav. Administracijos darbuotojų ir kitų darbuotojų skirti nariai patvirtinti nariais, kaip jau skirtais iš dėstytojų ir mokslo darbuotojų

Kitas atvejis, susijęs sudarant Tarybas, pasitaikė vos po 2 kartus tvirtinant tiek universitetų, tiek kolegijų Tarybų narius. Iš pateiktų duomenų paaiškėjo, kad iš viso 4 nariai buvo patvirtinti nariais, skirtais iš dėstytojų ir mokslo darbuotojų, nors Švietimo ir mokslo ministro įsakyme dėl aukštosios mokyklos tarybos šie asmenys buvo skirti kaip asmenys, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams.

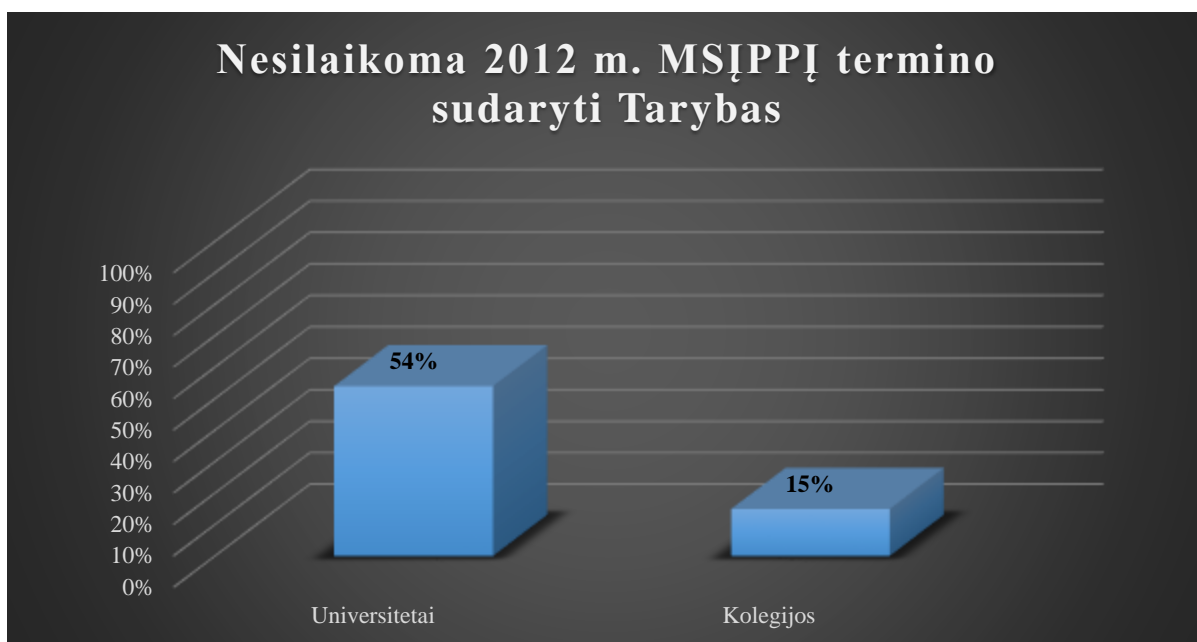
3 pav. Asmenys, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, patvirtinti nariais, jau skirtais iš dėstytojų ir mokslo darbuotojų

Pabrėžiama, kad aukštosios mokyklos taryba pagal 2012 m. MSĮPPI 20 straipsnio 3 dalį sudaroma iš 9 arba 11 narių tokiomis dalimis – 5 iš 9 arba 6 iš 11 narių, priklausantys aukštosios mokyklos akademinėi bendruomenei, ir 4 iš 9 arba 5 iš 9 narių, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams. Atsižvelgiant į analizės duomenis, darytina išvada, kad 54 proc. kolegijų ir 62 proc. universitetų Tarybų sudarymo tvarka prieštarauja konstituciniam akademinės bendruomenės savivaldos principui. Tarybos daugumą turėtų sudaryti akademinės bendruomenės nariai, kad būtų užtikrintas akademinės bendruomenės savivaldos principas.

4 pav. Netinkamos tarybų sudėčių proporcijos

Valstybinių aukštųjų mokyklų tarybos pagal 2012-04-24 MSĮPPI turėjo būti sudarytos iki 2012 m. gruodžio 1 d. Pagal 2012 m. MSĮPPI 20 straipsnio 3 dalį „Tarybos sudėtį viešai skelbia senato (akademinės tarybos) pirmininkas.“ Keletas universitetų Tarybas sudarė praėjus terminui iki 2012 metų pabaigos, tačiau 3 universitetai Tarybas sudarė 2013 metų pavasarį, o dar 3 universitetai – 2014 metais. Dauguma kolegijų Tarybas sudarė iki 2012 m. gruodžio 1 d., o dvi kolegijos sudarė iki 2012 metų pabaigos, t. y. po 2012 m. gruodžio 1 d.

5 pav. Nesilaikoma 2012 m. MSĮPPI termino sudaryti Tarybas

Apibendrinant analizės dėl valstybinių aukštųjų mokyklų tarybų sudarymo principų rezultatus konstatuojama, kad daugiau valstybinių universitetų nesilaikė 2012 m. MSĮPPI išdėstytų nuostatų, sudarant Tarybas, nei valstybinių kolegijų. Daugiausia teisės aktų taikymo keblumų kilo priskiriant narius, skirtus iš administracijos ir kitų darbuotojų, nariams, skirtiems iš dėstytojų ir mokslo darbuotojų. Pasitaikė ir ne aukštosios mokyklos bendruomenės narių priskyrimas akademinės

bendruomenės nariams. Šie atvejai sudarė prielaidas rasti Tarybų sudėčių proporcijų prieštaravimams minėtiems teisės aktams, t. y. Tarybos dauguma buvo suformuota nesivadovaujant akademinės bendruomenės savivaldos principu.

Atsižvelgiant į analizės rezultatus Akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius rekomenduoja valstybinėms aukštosioms mokykloms, sudarant Tarybas, laikytis teisės aktuose nustatytos tvarkos ir užtikrinti akademinės bendruomenės savivaldos principo įgyvendinimą.